

Шановні панове!

Сім'я і дитячий садок — поняття нероздільні. Але дедалі частіше можна зустрітися з тим, що батьки об'єднуються в **сімейні клуби**.

Сімейний клуб, на відміну від дитячого садка й навіть освітнього або розвивального центру, — це простір розвитку для всієї сім'ї. Адже його завдання — не лише виховання й освіта дитини, але й створення гармонійного середовища, яке дитину оточує. У такому типі середовища в батьків є можливість проявити свої таланти й одночасно стати наставником як власної дитини, так й інших дітей клубу.

Є щонайменше дві обставини, які вимагають від нас уваги до самодіяльних об'єднань батьків.

По-перше, поширення останніми роками сімейних клубів об'єктивно показує прояв усвідомленого ставлення громадян до сімейного виховання, що означає зміцнення сім'ї, підвищення відповідальності до батьківства.

По-друге, сімейні клуби повертають суспільство до культурних традицій нашого народу ходити один до одного в гості, чаювати за круглим столом, вирушати в сімейні подорожжя, разом із дітьми відзначати свята.

Водночас виявлення цікавості до освітніх можливостей сім'ї виявляє і зростаючу недовіру людей до наявного дитсадківського й шкільного виховання. *Батьки прагнуть самостійно опанувати педагогічну майстерність, щоб дати дітям успішну освіту в кращих умовах, ніж ті, які надає держава.*

У цьому сенсі сімейні клуби стають першою пробною висотою, узяття якої надихає батьків на подальшу педагогічну діяльність.

На глибший рівень виходять стосунки «педагог — батьки». Вони складаються природно, без взаємних докорів і повчань. У сімейному клубі батьки легше йдуть на контакт із педагогом, активно співпрацюють із ним, оскільки розуміють, що роблять спільну справу. Відповідно, і педагогові стає цікаво працювати не лише з дитиною, але й із її сім'єю.

Важливо якомога довше не втрачати напрацьоване в стосунках із батьками й постійно створювати умови для їхньої живої участі у вихованні й освіті дітей. Сімейні клуби, можливо, — найкраще, що можна для цього придумати! Думаємо разом...

Шановні керівники, колеги, друзі!

Добігає кінця 2012 рік, підбиваються підсумки зробленого і прожитого, і, звичайно ж, складаються плани на новий рік. Ми знаємо, що в цих планах є і передплата часопису «Дитячий садок. Управління», який допоможе набутти нових професійних знань, навчить реалізовувати свою місію керівника й робити значний внесок у розвиток дошкільної освіти України.

*З Новим 2013 роком! Із Різдвом Христовим!
Із щастям і добробутом!*

З любов'ю, Тетяна ВОРОНІНА

Передплатіть
наш часопис
назавжди

*Життя — не ті дні, що пройшли, а ті, що запам'яталися,
бо поруч із Вами завжди «Дитячий садок. Управління»*

Сучасне заняття в дошкільному навчальному закладі: проектування, реалізація, аналіз

Пам'ятка для педагогів дошкільних закладів

Привітання наукам прикладу більш корисні, ніж правила.
ІСААК НЬЮТОН

1. Загальні дидактичні положення. Організація освітнього процесу та мотивація дітей

1.1. Усвідомте свою місію в процесі виховання, навчання, розвитку та соціалізації кожної дитини зокрема та групи загалом. На кожному занятті створюйте умови для адекватного різнобічного розвитку дітей.

1.2. Пам'ятайте про **принцип природодоцільності**, згідно з яким для розвитку здібностей, так само, як і для формування будь-якого вміння, природа відвела певні **сенситивні¹ періоди**.

Якщо ці періоди було упущено або їх було недостатньо плідно використано для розвитку, то здібності й відповідні якості в переважній більшості дітей уже не можуть бути розвинуті повною мірою. У кращому випадку на їх формування в подальші роки буде затрачено значно більше зусиль і часу.

Надзавдання сім'ї, ДНЗ і кожного професійного вихователя полягає в максимальній і своєчасній реалізації можливостей сенситивних періодів у розвитку дошкільників.

1.3. Не ігноруйте дидактичні принципи. Звертайте з ними основні положення плану заняття й процесу його реалізації.

1.4. Роль, функції та ступінь активності вихователя на занятті змінюються залежно від дидактичних і розвивальних цілей. Намагайтеся бути більше **тренером²**, ніж учителем. Не будьте солістом на заняттях. Продуктивна робота передбачає високу активність дітей, причому педагог залишається, *немовби в тіні*.

1.5. Закріплюючи раніше засвоєні знання та проводячи підсумкові заняття, **практикуйте інтегровані форми роботи**. Вони набагато ефективніші, ніж монопредметні заняття.

Не забувайте, що на інтегрованому занятті всі предмети-компоненти (сфери життєдіяльності) мають бути представлені на професійному рівні. Особливо

це стосується використання музики³, образотворчого мистецтва та ін.

1.6. Пам'ятайте, що на заняттях використовуються зазвичай *три категорії* розвивальної інформації. Це: **опорні поняття**, які діти мають засвоїти; **детальніші знання з теми**, запам'ятовування яких бажане, але не обов'язкове (!); а також **інформація культурологічного характеру**, яка задає інтелектуальний і емоційний фон заняття. Чітко визначайте для себе, які саме опорні поняття діти засвоюють на поточному занятті, і домагайтесь цього.

1.7. Необхідно також чітко уявляти не лише те, які знання має бути засвоєно, але й ступінь їх засвоєння на занятті:

- а) сприйняття, осмислення й запам'ятовування;
- б) застосування за зразком;
- в) застосування в новій ситуації.

1.8. Зберігайте та систематизуйте проекти/плани проведених занять зі всіма дидактичними додатками. Накопичуйте так званий особистий педагогічний «багаж». Під час підготовки аналогічних занять у майбутньому ці матеріали допоможуть відтворити їх сильні й слабкі сторони, при цьому ви зекономите час і вельми підвищите якість.

1.9. Рефлексуйте⁴ свою роботу під час заняття. Спостерігайте, оцінюйте й коригуйте її немовби з боку (*додаток 1*).

1.10. Не стійте під час заняття над дітьми й не ходіть без потреби по груповому приміщенні. Діти втомлюються від безперервного нагляду й контролю. **Зробіть центральним суб'єктом заняття самих дітей.**

1.11. Festina Lente!⁵ Не кваптеся на занятті самі й не квапте дітей. Заняття має проходити в **оптимальному темпі**, розмірено й ґрунтовно. Не говоріть швидко. Цілком відмовтеся від марних, *стресогенних* закликів і зауважень на кшталт: «скоріше», «будь уважним» та ін.

2. Комунікація вихователя з дітьми й дітей між собою під час заняття. Соціально-емоційний розвиток

2.1. Стежте за **динамікою й виразністю** свого голосу під час комунікації з дітьми. При фронтальному зверненні говоріть *помірно голосно*, при спілкуванні з малою групою — *упівголоса*, а при індивідуальному — переходьте на *шепіт*. Ніколи *не кричить* і *не дозволяйте цього* дітям.

³ Наприклад, не можна використовувати шедеври класичної музики за фон або супровід динамічних пауз та ігор. Для цього слід послуговуватися функціональною/легкою музикою та ін.

⁴ **Рефлексія** (від пізньолат. *reflexio* — звернення назад) — звернення суб'єкта на себе самого, свою особистість (цінності, інтереси, мотиви, емоції, вчинки), на своє знання, свій стан або дію.

⁵ (Латин. *Spīssi pōvільно!*) Одна із улюблених сентенцій римського імператора Октавіана Августа (63 р. до н. е. — 14 р. н. е.).

¹ **Сенситивними** називають періоди особливої сприйнятливості дітей до певних способів і видів діяльності: до мов, до способів емоційного реагування, поведінки загалом — аж настільки, що кожна риса характеру найбільш інтенсивно розвивається на основі внутрішнього імпульсу впродовж певного короткого відрізка часу (за М. Монтесорі).

² Останнім часом набув популярності **тренінг** — активна форма навчання, запозичена із західних освітніх систем. Функції керівника тренінгу — *тренера* — відрізняються від традиційних функцій учителя/вихователя, робота якого пов'язана з поняттями «вчити (навчити), передавати, транслювати» знання, що насамперед передбачає активні дії педагога й пасивну позицію учнів. Це відображає одне з основних правил традиційного навчання: навчальне заняття має проходити в тиші, щоб усі чули, що передає (транслює) учитель. Робота тренера не пов'язана з передаванням готових істин. Вона орієнтована на активність і наполегливість того, хто навчається, для кого тренер створює розвивальне середовище й надає кваліфіковану допомогу.

2.2. Будь-який текст читайте **артистично, виразно**, із виокремленням ключових слів, фраз і речень. Домагайтесь цього самого від дітей. Стежте за орфографічними нормами.

2.3. Не бійтесь **колективних бесід, відповідей і обговорень**. Скоротіть до розумного мінімуму індивідуальне опитування й спілкування в режимі «один на один», якщо решта дітей не зайняті в цей час виконанням самостійної роботи.

2.4. Найбільш поширений метод проведення заняття — **евристична бесіда** (проблемні питання, колективне обговорення й закріплення навчального матеріалу).

Слід пам'ятати, що найбільшу ефективність при цьому можна досягнути, лише залучаючи всіх дітей до роботи. Тому звернення на кшталт: «Михайлику, як ти гадаєш...?», у цій ситуації невдале. Краще: «Діти, як ви гадаєте...?», а потім, після 3—5-секундної паузи звернутися до однієї дитини або ж до групи.

Відповідь необхідно уточнити/узагальнити й закріпити. Поширеною помилкою багатьох вихователів є те, що, почувши відповідь однієї дитини, вони одразу ж переходять до наступного етапу.

2.5. Зрозуміло, точно та дотепно формулюйте запитання. Уміння професійно ставити запитання відповідно до задач заняття, теми — одна з найважливіших компетенцій сучасного педагога. Учть дітей **правильно й красиво** формулювати запитання та відповіді.

2.6. Прививайте дітям **хороший смак** до всього, що їх оточує, і до того, що вони роблять. Звертайте увагу дітей на красу художнього тексту, витонченість виконаних завдань та ін.

2.7. Учть дітей голосно, виразно, з хорошою дикцією **говорити перед аудиторією**.

2.8. Пам'ятайте, що роботу сучасного вихователя вирізняє **легкість, природність і простота в спілкуванні** з дітьми, їхніми батьками та колегами. Такому педагогу притаманні **впевненість** у собі (Ви — автор цього заняття!), **гумор, виразність** на вербальному й невербальному рівнях, **гнучкість, контрастність** у темпі роботи й голосі, уміння **швидко перемикатися, імпровізувати**.

3. Розумовий розвиток дітей і підготовка до навчання в школі

3.1. Прагніть **зробити заняття динамічним і різноманітним** у дидактичному сенсі. Ідеться про раціональну послідовність і виправдану зміну видів та форм роботи в ході заняття, обумовлену віковими й індивідуальними особливостями дітей групи.

3.2. Перед кожним завданням на занятті проводьте стислий і чіткий **інструктаж**. Домагайтесь, щоб усі діти з першого разу добре розуміли **як, у якій послідовності** потрібно виконувати завдання.

3.3. Під час індивідуальної роботи з окремими дітьми і/або роботи з підгрупами завжди давайте завдання решті вихованців й контролюйте його виконання.

3.4. Постійно працюйте над формуванням у вихованців елементарних **навчальних умінь, навиків і способів діяльності**. Виховуйте в дітей **акуратність, посидючість, відповідальність і послідовність** у роботі.

3.5. Не проминайте можливості використати на заняттях **завдання на розвиток логічного мислення**: ребуси, головоломки, рольові ігри, цікаві завдання та ін. Це особливо важливо робити в процесі закріплення та практичного застосування знань і умінь.

3.6. Формуйте в дітей навичку продуктивно працювати і **самостійно**, і в **парах та командах**. Виховуйте в них лідерські якості, волю, наполегливість, самостійність, відповідальність, толерантність, а також уміння підкорятися та поважати думку інших.

3.7. Навчіть дітей правил роботи в умовах **читального залу з вільним** (діловим) **переміщенням** по груповій кімнаті. Неухильно виконуйте ці правила самі.

3.8. Приділяйте увагу **обдарованим** дітям. Формуйте для них **індивідуальні програми/траєкторії** навчання та розвитку. Ведіть таких дітей на високому рівні їхніх можливостей. На кожному занятті намагайтесь створювати для них **зони найближчого розвитку**. **Не бійтесь дистанції між рівнями розвитку слабких і сильних дітей**.

3.9. Використовуйте на заняттях **помічників і тренерів із числа вихованців**. Давайте їм із цією метою спеціальні завдання, навчайте їх працювати з іншими дітьми.

3.10. У групі потрібно мати та постійно використовувати **бібліотечку** з необхідною для певного розділу літературою: збірниками дидактичних матеріалів, цікавих завдань, хрестоматій тощо.

4. Насиченість заняття

4.1. Насиченість — це один із найважливіших показників ефективності сучасного заняття. **Критерієм насиченості** є раціональне використання навчального часу як **групою** загалом, так і **кожною дитиною** зокрема.

Надзавдання вихователя — домогтися **раціональної насиченості** заняття, тобто ситуації, коли кожен вихованець продуктивно працює/займається в **зоні свого найближчого розвитку**, оптимально використовуючи кожную хвилину.

4.2. Нагадаємо, що традиційні **пасивні форми**: розповідь педагога, індивідуальне опитування, перевірка завдання в ході заняття та ін. дають низьку насиченість заняття. Високу насиченість забезпечують **активні й інтерактивні** форми роботи на занятті (**додатки 2, 3**). Наприклад:

а) **самостійна диференційована робота** над різним за складністю, обсягом і характером навчальним матеріалом із можливістю проконсультуватися у вихователя;

б) **диференційована колективна робота** під наглядом педагога дітей у парах або в складі **малих різнорівневих** груп над матеріалом, адекватним за складністю, обсягом і характером;

в) **спільна робота** всіх вихованців під керівництвом педагога в складі підгрупи або групи, за умови її педагогічної доцільності та ін.

4.3. Не забувайте про важливість використання в процесі інтелектуальної праці всіх трьох аналізаторів (зорового, слухового й моторного). Це суттєво підвищує якість засвоєння інформації⁶.

⁶ Відомо, що зоровий канал забезпечує до 75 % інформації, що сприймається. Слуховий канал — 15—20 %. Ще 5—7 % інформації людина отримує через **моторику**, тобто виконуючи різні дії та маніпуляції.

4.4. Виховуйте у дітей смак до розумової праці, розвивайте в них уяву й різні види пам'яті. Навчіть дітей методів і прийомів *ейдотехніки*⁷ та постійно користуйтеся ними.

4.5. Під час проектування та проведення занять намагайтеся максимально забезпечити *індивідуалізацію/персоналізацію навчання*. Навчайте «сильних» дітей швидко перемикатися з одного виду роботи/завдання на інший і також швидко повертатися до попереднього виду/завдання.

4.6. Навчіть дітей *самостійно* знаходити собі *додаткову роботу*, якщо вони виконали завдання раніше за інших. *Стимулюйте* пізнавальну ініціативу дітей.

4.7. Введіть диференційовані *домашні* (розвивальні) *завдання* на вихідні дні в старшій групі для дітей і їхніх батьків залежно від обсягу та складності виконаної в групі роботи.

Регулярно нагадуйте батькам, що активне партнерство сім'ї й дошкільного закладу є одним із найважливіших умов успішного виховання, навчання та розвитку дитини.

5. Валеологічний підхід до організації заняття. Фізичний розвиток, здоров'я, гігієна, особиста безпека

5.1. Валеологічний підхід (такий, що зберігає здоров'я) полягає в зниженні витрачання здоров'я під час навчального зайняття за рахунок пом'якшення/усунення основних патогенних чинників:

- а) стан стресу⁸: фізіологічного, інформаційного, комунікативного, психологічного (емоційного)⁹;
- б) поганий фізичний розвиток та хронічна гіподинамія¹⁰;
- в) кисневе й сонячне голодування¹¹;
- г) дидактогенні¹² та інші «професійні» захворювання дошкільників: погіршення зору, розвиток сколіозу, неврозів та ін.
- г) неправильно організований режим дня й погане харчування.

Досвідчені педагоги знають, що якщо учні отримують інформацію за допомогою тільки одного каналу, вона засвоюється погано й швидко забувається. Якщо за двома одночасно — набагато краще. А коли залучено всі три канали, то можна домогтися високої насиченості навчальної роботи й ефективно-го засвоєння знань.

⁷ **Ейдотехніка** (грецьк.: ейдос — образ) — система методик і технологій, яка забезпечує швидке та надійне запам'ятовування інформації, а також розвиток «надпам'яті». Детальніше див. <http://www.in-varto.net.ua>, <http://www.eidonehnika.org>.

⁸ Фахівці знають, що чимало дітей в освітніх установах перебувають у стані *постійного стресу*, зумовленого непередбачуваністю ситуацій, страхом приниження й покарання, образою від безправ'я, завищеним темпом навчальної діяльності та ін.

⁹ *Ефремов К.* Стресс первобытний, цивилизованный, школьный / Народное образование. — 2004. — № 1. — С. 160—166.

¹⁰ Порушення функцій організму (опорно-рухового апарату, кровообігу, дихання, травлення) за недостатньої рухової активності, зниження сили скорочення м'язів.

¹¹ Організм дитини виробляє необхідну кількість вітаміну D, якщо сонце світить на шкіру рук і обличчя щонайменше 20 хв на день.

¹² **Негативний психічний стан дитини** (пригнічений настрій, страх, фрустрація й ін.), викликаний порушенням педагогічного такту з боку вихователя (учителя, тренера).

5.2. Для *організації валеологічно грамотного* заняття потрібні певні заходи. Наприклад:

а) знати й дотримуватися санітарно-гігієнічних вимог під час роботи з дітьми;

б) виконувати нормативи повітряного режиму в приміщенні, які встановлено з урахуванням віку дітей, пори року й температури повітря в атмосфері¹³;

в) проводити для дітей заняття в режимі *«сидячи — стоячи — в русі»* з використанням відомих методик, що зберігають здоров'я (наприклад, методики В. Базарного — «конторки», масажери, вправи на розслаблення очних м'язів та ін.); постійно стежити за *поставою* дітей та ін.;

г) забезпечити достатню *динаміку* заняття — тобто відводити в ході кожного заняття час на рухливі, дидактичні ігри, інсценування, динамічні паузи, фізкультурні вправи під музику та ін., а також забезпечити рух і переміщення дітей по груповому приміщенні під час занять¹⁴;

г) практикувати зміну розташування дітей у групі в ході заняття. Для цього використовувати «демократичні» (по периметру кімнати), «командні» (групування по 3—4 дитини), «розслаблювальні» (на килимі) й інші форми розміщення;

д) мати наготові на вибір декілька комплексів фізкультурних/динамічних пауз, рухливих ігор різної інтенсивності й чергувати їх залежно від обставин;

е) безпосередньо брати участь у динамічних паузах, фізкультурних і валеологічних заходах разом із дітьми, показуючи їм (і їхнім батькам) приклад здорового способу життя й рухової активності відповідно до віку;

є) створити комфортний морально-психологічний клімат під час перебування дітей у дошкільному закладі; застосувати «психологічне погладжування» дітей (жестом, словом, дотиком, поглядом тощо);

ж) виховувати в дітей оптимізм, життєлюбність, бажання бути здоровими, сильними й спритними, учити їх радіти кожному прожитому дню, спілкуванню з однолітками й дорослими;

з) формувати в дітей повагу до чужої думки, навіть якщо її не поділяє більшість, показувати особистий приклад *толерантності, терпимості й справжньої інтелігентності*;

и) педагогічно грамотно й тактовно використовувати всі види оцінювання діяльності дітей, стимулювати їхню працездатність схваленням і похвалою;

і) формувати в дітей усюди — на навчальному занятті, під час заняття спортом, на відпочинку — почуття командного духу, взаємодопомоги й чуйності;

ї) звертатися до кожної дитини на ім'я, спокійним і доброзичливим тоном тощо.

6. Оптимізація предметно-розвивального середовища

6.1. Намагайтеся забезпечити приміщення групи багатим дидактичним оснащенням, картинами, на-

¹³ **Повітряний режим** складається з нормативів провітрювання навчальних приміщень і обов'язкового перебування дітей на свіжому повітрі.

¹⁴ У цьому випадку йдеться про інший важливий критерій ефективності навчального заняття — *динаміку* в дослівному розумінні — організацію раціональної рухової активності дітей, по можливості пов'язаної зі змістом заняття.

Якщо вчитель має хоча б любов до справи, він буде хорошим учителем. ЛЕВ ТОЛСТОЙ

вчальними моделями й муляжами, ТЗН і сучасною електронною апаратурою.

6.2. Для проведення занять краще використовувати сучасні й *валеологічні меблі*¹⁵. Столи/парти й стільці мають бути легкими та зручними, щоб дитина могла без зусиль пересувати їх у ході заняття залежно від характеру діяльності (колективної, у підгрупах, у малих рівневих групах, у парах та ін.).

6.3. Організуйте для дітей додатково 2—3 навчальні/ігрові зони в режимі «стоячи — сидючи — лежачи» на килимі. Використовуйте для цього будь-які можливості групової кімнати. Наприклад, можна організувати роботу малої групи, стоячи в колі біля вікна, та ін.

6.4. Розмістіть на бічних стінах навчальної кімнати додаткові дошки й максимально використовуйте їх для підвищення насиченості заняття.

6.5. Створіть також для себе додаткові робочі місця в груповій кімнаті, що допоможе змінювати психолого-педагогічну ситуацію в ході заняття, усунути домінування педагога, створити обстановку колективної/командної роботи тощо.

Так, залежно від завдань окремих етапів заняття, вихователь може розташуватися позаду дітей на високому (барному) стільці, поряд із ким-небудь із них за партою, за круглим столом, у малій групі біля підвіконня, на килимі тощо.

Додаток 1

Хронокарта діагностики й самооцінки/ експертної оцінки підготовки та реалізації проекту сучасного заняття

1. Загальні дані про заняття

Вихователь _____
Кваліфікаційний рівень _____
Стаж роботи _____
Сфера життєдіяльності _____
Група _____, дата _____,
день тижня _____

Усього дітей у групі _____, із них присутніх _____
Вид заняття (формування нових знань, закріплення раніше засвоєних знань, підсумкове), якщо інтегроване (комплексне), то з якими видами діяльності _____

Тип заняття (за способом організації) _____

Розділ/тема _____
Місце заняття в структурі Програми (розділу) _____

Усього занять у розділі/темі _____; № заняття в розділі/темі _____

Тема заняття: _____

¹⁵ Одномісні парти й стільці з регулюванням висоти відповідно до прийнятого стандарту. Отвори в столах і стільцях, призначені для регулювання, позначають різним кольором, відповідно до кольору маркіровки груп меблів для навчання. Технологія визначення висоти меблів проста. У кожному навчальному приміщенні біля дверей наклеюють вертикальну мірну лінійку, зафарбовану різним кольором, відповідно до стандартних груп меблів. Діти самостійно вимірюють свій зріст, і якщо він уже відповідає іншому, «вищому» кольору, то висоту цього комплекту змінюють.

«Триєдина задача»: навчальна, розвивальна, виховна _____

Цілі розвитку мовлення, спілкування, передумов читання-писання: _____

Цілі розвитку логічного мислення, пізнання й розуміння світу: _____

Цілі емоційного розвитку: _____

Цілі соціального розвитку дітей: _____

Цілі фізичного розвитку, здоров'я, гігієни й особистої безпеки: _____

Цілі виховання та формування культури поведінки: _____

Хвилина заняття	Насиченість заняття	Дії вихователя і дітей	Зауваження експерта в ході заняття
1			
...			
35			
36			

2. Хід заняття

3. Раціональність використання часу на занятті

Заняття тривало _____ хв, із яких було використано:

а) на думку експерта: раціонально _____ хв, мало-раціонально _____ хв, нераціонально _____ хв;

б) на думку вихователя: раціонально _____ хв, малораціонально _____ хв, нераціонально _____ хв.

4. Найбільш удачі знахідки, прийоми, методи та ін.:

5. Зауваження

6. Висновки та рекомендації

6.1. Стосовно досягнення поставлених цілей: _____

6.2. Стосовно ефективності заняття за такими аспектами:

6.2.1. Організаційно педагогічний і санітарно-гігієнічний: _____

6.2.2. Науково-теоретичний (змістовий): _____

6.2.3. Психолого-педагогічний і валеологічний: _____

6.2.4. Виховний, культурологічний і емоційно-комунікативний: _____

7. Загальні висновки:

8. Рекомендації:

Дата оформлення: _____

Підпис вихователя: _____

Підпис експерта: _____

Учитися — означає відкривати те, що ти вже знаєш.
Робити — означає демонструвати, що ти знаєш те, що робиш.

РІЧАРД БАХ

9. Показники ефективності заняття

№ з/п	Вихователю/експерту пропонується обґрунтувати й оцінити з позицій особистісно орієнтованого навчання та валеологічного підходу такі аспекти заняття	Само-оцінка	Експертна оцінка
9.1	Принципи і цілі		
9.1.1	Реалізація основних принципів дидактики (принцип оптимального поєднання природо- й культуродоцільності; принцип науковості й доступності; принцип виховного й розвивального навчання; принцип наочності й абстрактності; принцип урахування вікових та індивідуальних особливостей дітей; принцип свідомості, активності, самостійності; принцип науковості та зв'язку з практикою та ін.)		
9.1.2	Навчальні цілі заняття усіх рівнів (загальні, поточні тощо): конкретність, чіткість, лаконічність формулювань		
9.1.3	Цілі формування елементарних навчальних умінь. Мотивації старших дошкільнят до навчання в школі		
9.1.4	Ступінь участі дітей у визначенні й оцінюванні їхніх навчальних досягнень		
9.1.5	Цілі розвитку: сенсорного, фізичного, інтелектуального, емоційно-морального, соціального тощо		
9.1.6	Цілі виховання й соціалізації. Орієнтація на максимальне використання виховного потенціалу заняття		
9.1.7	Реальність, доцільність, досяжність усіх цілей і відповідність їх вимогам Програми. Розуміння педагогом, чого конкретно необхідно навчити дітей на цьому занятті, що і якою мірою розвинути, сформулювати, закріпити та ін.		
9.2	Організація освітнього процесу		
9.2.1	Структура, хронологія, логіка й драматургія заняття		
9.2.2	ТМ (тайм-менеджмент) заняття. Доцільне використання часу		
9.2.3	Форми й технології диференційованого підходу. Індивідуалізація навчальних завдань і темпу їх виконання		
9.2.4	Доцільність використання методів пасивного, активного, інтерактивного навчання і відповідність їх змісту заняття		
9.2.5	Доцільність використання наочності, ТЗН та ІКТ на занятті		
9.2.6	Організація самостійної роботи дітей старших груп, зокрема, в обстановці читального залу		
9.2.7	Динаміка заняття й профілактика гіподинамії: динамічні паузи, раціональність зміни робочих місць, переміщення дітей у ході заняття та ін.		
9.2.8	Особливості роботи з дітьми, які часто хворіють, і дітьми, які мають хронічні захворювання		
9.2.9	Ступінь освітлення навчального приміщення й профілактика захворювань органів зору		
9.2.10	Постава дітей і профілактика сколіозу		
9.2.11	Морально-психологічний клімат і емоційний фон заняття. Запобігання навчальним дистресам		
9.2.12	Загальна ефективність технологій збереження здоров'я на цьому занятті		
9.2.13	Дотримання санітарно-гігієнічних вимог до проведення заняття в ДНЗ. Загальна гігієна, температурний режим, запобігання кисневому голодуванню та ін.		
9.2.14	Дотримання правил охорони праці й техніки безпеки на занятті		
9.3	Зміст і ефективність освітнього процесу		
9.3.1	Відповідність цілей, завдань, змісту навчального матеріалу та методів навчання віковим і індивідуальним особливостям дітей, а також рекомендаціям МППК (медико-психолого-педагогічного консилиуму)		
9.3.2	Новизна, проблемність, привабливість отримуваної дітьми інформації		
9.3.3	Практична спрямованість матеріалу, його зв'язок із життям і особистим досвідом дітей		
9.3.4	Способи й ефективність виокремлення головного, істотного. Оптимальність обсягу матеріалу, запропонованого для засвоєння		
9.3.5	Прийоми підвищення навчальної мотивації в дітей. Формування в старших дошкільнят інтересу до школи, майбутнього учителя, навчальних предметів		
9.3.6	Управління емоційним розвитком дітей на занятті		
9.3.7	Управління інтелектуальним розвитком дітей на занятті. Розвиток мислення, мовлення, пам'яті, уваги тощо. Прийоми, що стимулюють пізнавальну активність дітей		
9.3.8	Доцільність використання дидактичних ігор, цікавих завдань, елементів логіки		
9.3.9	Управління увагою дітей упродовж заняття		
9.3.10	Використання технологій і прийомів швидкого запам'ятовування інформації (ейдотехніки/мнемотехніки та ін.)		
9.3.11	Насиченість заняття. Використання максимальної кількості каналів отримання (сприйняття) інформації		
9.3.12	Динаміка заняття в переносному розумінні. Раціональність зміни видів роботи на занятті		

**Педагоги не можуть успішно навчати,
якщо при цьому самі не вчаться ревно.
АЛІ АПШЕРОНІ**

Якщо ви володієте знанням, дайте іншим запалити від нього свої світильники.
ТОМАС ФУЛЛЕР

№ з/п	Вихователю/експерту пропонується обґрунтувати й оцінити з позицій особистісно орієнтованого навчання та валеологічного підходу такі аспекти заняття	Само-оцінка	Експерт-на оцінка
9.3.13	Методи й прийоми запобігання перевтомі мозку та підтримання високої працездатності дітей		
9.3.14	Елементи інтегрованого навчання, міжпредметні зв'язки		
9.3.15	Труднощі й типові помилки дітей. Їх передбачення та ліквідація		
9.3.16	Ефективність зворотного зв'язку (feed back) стосовно кожної дитини		
9.3.17	Ефективність оцінки діяльності дітей на занятті		
9.4	Особливості навчальної діяльності вихованців		
9.4.1	Ступінь мотивації дітей до навчання. Дисциплінованість і організованість дітей під час заняття		
9.4.2	Діловий настрій, пізнавальна й творча активність; самостійність дітей		
9.4.3	Рівень розвитку елементарних навчальних умінь		
9.4.4	Ефективність колективних і групових форм роботи		
9.4.5	Наявність, доцільність і продуктивність роботи дітей у ролі асистентів і помічників вихователя		
9.4.6	Доцільність співвідношення тренувальних і проблемно-творчих завдань		
9.4.7	Виховання в дітей дружельності, толерантності, почуття команди й уміння працювати в команді, групі		
9.5	Попередні результати проведеного заняття		
9.5.1	Досягнення поставлених цілей		
9.5.2	Навчальний ефект проведеного заняття (чого і якою мірою навчилися діти)		
9.5.3	Виховний ефект заняття. Використання виховного потенціалу навчального матеріалу й усього заняття загалом		
9.5.4	Вплив заняття на розвиток особистості й процес соціалізації дітей		
9.5.5	Загальна продуктивність заняття		
9.6	Культура й естетика праці. Особисті якості педагога		
9.6.1	Продуктивність спільної праці педагога й дітей. Стиль, форми й прийоми співпраці вихователя і дітей, а також дітей між собою в ході заняття		
9.6.2	Педагогічний такт і демократичність педагога в процесі вибудовування взаємин із дітьми		
9.6.3	Естетика заняття, що охоплює естетику ідей, рішень, дидактичних засобів, інтер'єрів та ін.		
9.6.4	Знання предмета й загальна ерудиція вихователя. Рівень дидактичної, методичної й технологічної компетентності		
9.6.5	Знання фізіологічних, психологічних та інших особливостей дітей		
9.6.6	Культура мовлення вихователя, його образність, емоційність		
9.6.7	Динаміка голосу вихователя. Уміння використати шепіт		
9.6.8	Загальна ділова активність педагога в ході заняття, її раціональність і ефективність		
9.6.9	Доцільність педагогічної імпровізації та відступів від плану заняття		
9.6.10	Виховний вплив педагога на дітей. Оптимістичний настрій і гумор		
9.6.11	Імідж і артистизм педагога. Зовнішній вигляд, міміка, жести тощо		

Технологія оцінювання ходу заняття:

- 3 бали — професійно/доцільно;
- 2 бали — задовільно;
- 1 бал — недостатньо;

Примітка. Загальну кількість балів підраховувати й використовувати як оцінку заняття не слід.

Додаток 2

Піраміда навчання

Проведені в США в 1980-х рр. дослідження дали змогу узагальнити дані щодо ефективності (середній відсоток засвоєння знань) різних методів навчання. Ці результати подано в схемі «Піраміда навчання». Вони підтверджують древню мудрість, сформульовану в китайському прислів'ї: «Скажи мені — і я забуду. Покажи мені — і я запам'ятаю. Дозволь мені зробити — і це стане моїм назавжди».

Схема

Примітка. Насиченість у вигляді класифікації методів і прийомів, використовуваних педагогом на занятті, умовно зображуються поєднаннями **вертикальних пунктирних і суцільних ліній** у колонці 2 «Насиченість заняття» (див. хронологічну карту, розділ 2 «Хід заняття»).

Групи (рівні) методів:

I рівень — пасивні методи (лекційно-пояснювальний, розповідний та ін.) позначаються пунктиром. Це може бути розповідь учителя, індивідуальні відповіді дітей, діалог «один на один» при пасивній групі тощо.

Резюме: вихователь постійно активний; окрім нього активні ще один-два вихованці. Основне навантаження на слуховий аналізатор. Насиченість і продуктивність заняття не більше ніж 10 %.

II рівень — активні методи, позначаються суцільною лінією. Зазвичай це: проведення колективних евристичних бесід з наочною, обговорення проблемних питань із залученням усієї групи до роботи, робота в парах і малих групах із роздатковим матеріалом, однаковим за складністю, елементами диференційованої роботи із сильними й слабкими в навчанні дітьми.

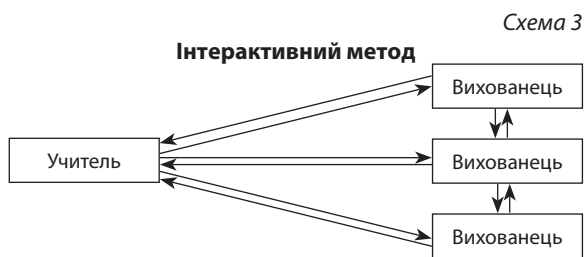
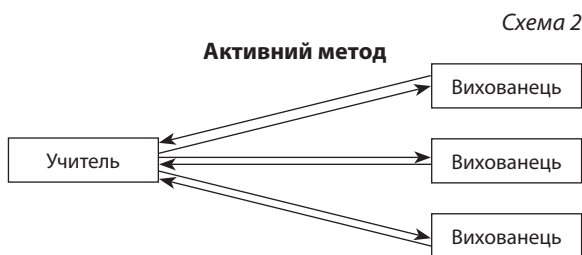
Резюме: вихователь не завжди активний, діти переважно активні. Основне навантаження на зоровий і слуховий аналізатори з частковим залученням моторного. Насиченість і продуктивність — 30—50 %.

III рівень — інтерактивні методи — позначаються суцільною лінією з пунктиром: організація активної роботи в парах або різнорівневих групах у зоні найближчого розвитку для більшості дітей. Індивідуалізована робота з вихованцями, що «вибиваються» із середнього рівня. Залучення дітей до ведення заняття як тренерів, експертів, помічників вихователя. Пропедевтичне (тобто завдання на два-три заняття наперед) творче завдання дітям (спільно з батьками).

Резюме: вихователь ніби «в тіні»; усі діти (у малих групах, парах, під час самостійної роботи) активні. Використовуються переважно всі три аналізатори одночасно: зоровий, слуховий і моторний. Насиченість і продуктивність — до 90 %.

Додаток 3

Класифікація методів навчання стосовно насиченості заняття

Пасивні методи (схема 1) — це форма взаємодії дітей і педагога, у якій він є основною дійовою особою на занятті, а діти — пасивними слухачами, підкореними директивам педагога.

З точки зору сучасних педагогічних технологій, пасивний метод вважається найбільш неефективним, але, незважаючи на це, він має і деякі плюси: відносно легка підготовка до заняття, можливість подати порівняно більшу кількість навчального матеріалу за короткий час.

З урахуванням цих плюсів багато педагогів віддають перевагу пасивним методам. Найпоширеніший вид пасивного заняття/уроку — лекція.

Активні методи (схема 2) — це форма взаємодії дітей і педагога, при якій вони активно взаємодіють у ході заняття. Вихованці при цьому є активними учасниками заняття.

Якщо на пасивному занятті основною дійовою особою був педагог, то в цьому разі він і діти знаходяться немовби на рівних правах. Якщо пасивні методи припускали авторитарний стиль взаємодії, то активні більше припускають демократичний.

Інтерактивні методи (схема 3). Інтерактивний — з лат. *inter* — взаємний, *act* — діяти. Цю групу методів можна розглядати як найсучаснішу й найбільш продуктивну, оскільки вони передбачають діяльність, активну взаємодію, діалог, обговорення, аргументацію тощо.

На відміну від активних методів, інтерактивні орієнтовані на ширшу взаємодію дітей не лише з педагогом, але й один з одним, що припускає їх високу активність на занятті.

Педагог на інтерактивних заняттях може виконувати роль тренера, консультанта, експерта та ін. Його основними функціями стають організаційна, мотиваційна, спрямовуюча діяльність групи на досягнення цілей заняття.

Корисні посилання

- <http://www.festival.eidotehnika.org>.
- <http://eued.eidotehnika.org/>.

Микола ФЕДОРЕЦЬ,
Ph.D у галузі освіти (*doctor in pedagogie*),
міжнародний експерт, президент
Одеського педагогічного товариства;

Анна ЧЕТВЕРИКОВА,
завідувач;

Олена ЗІНЧЕНКО,
вихователь-методист,
ДНЗ № 12, м. Алушка, АР Крим
Консультант **Юлія АБАРЕНКОВА**,
спеціаліст управління освіти
Ялтинської міської ради, АР Крим

Учитель — людина, яка може робити складні речі простими.
РАЛЬФ УОЛДО ЕМЕРСОН

На 2 і 15 кольорових сторінках цікаві форми роботи з дітьми та родзинки інтер'єру дитячих садків.

Часопис розповсюджується лише за передплатою

91493

вартість передплати комплексу «Дитячий садок» + «ДИТЯЧИЙ САДОК. УПРАВЛІННЯ»
на два місяці 59 грн 79 коп.

91490

вартість передплати комплексу «Дитячий садок» + «Дитячий садок. Бібліотека» +
+ «ДИТЯЧИЙ САДОК. УПРАВЛІННЯ» + «Дитячий садок. Мистецтво» +
+ «Психолог дошкілля» на два місяці 181 грн 42 коп.

Наші видання можна передплатити
у будь-якому відділенні зв'язку
до 5 числа кожного місяця

35265 Дитячий садок

96503 Дитячий садок. Фантазії вихователя
(4-те число місяця)

91492 Дитячий садок. Мистецтво

91493 Дитячий садок + Дитячий садок.
Управління

06647 Дитячий садок. Бібліотека

91837 Дитячий садок + Дитячий садок.
Бібліотека98937 Дитячий садок. Управління. Ком-
плект книжок

95530 Кольоровий журнал «Дошкілля»

91490 Комплект «ДИТЯЧИЙ САДОК.
ФАХІВЕЦЬ» Дитячий садок + Дитя-
чий садок. Бібліотека + Дитячий садок.
Управління + Дитячий садок. Мистецтво +
Психолог дошкілля98936 Комплект «ДОШКІЛЛЯ. ЕКСПЕРТ»
Дошкілля + Дитячий садок + Дитячий
садок. Бібліотека + Дитячий садок.
Управління + Дитячий садок. Мистецтво

23318 Дитячий садок + Початкова освіта

95010 Дитячий садок. Управління +
Управління освітою

49523 Психолог дошкілля + Дошкілля

91495 Дитячий садок. Комплект книжок
для вихователя01705 Дитячий садок + Дошкілля
37648 Психолог дошкілля99833 Психолог дошкілля. Комплект
книжок

35264 Початкова освіта

99878 Батькам. Секрети виховання. Ком-
плект книжок. Шкільний світ95536 Батькам. Пам'ять та креативність
Вашої дитини. Комплект книжок. Шкільний
світ89361 Батькам майбутніх першокласників.
Комплект книжок. Шкільний світ

Адреса редакції: 01014, Київ-14, вул.
Тимирязєвська, 2.
Тел./факс: 0-44-286-34-48, 0-44-537-32-00.
Свідоцтво серія КВ №17993-6843ПР
від 15.08.2011
Індекс у Каталозі періодичних видань 35265
E-mail: sadok.1veresnya@gmail.com
sadok@1veresnya.com.ua

Віддруковано в ОП «Житомирська
облдрукарня» з готових діапозитивів.
10014, м. Житомир, вул. Мала Бердичівська, 17.
Зам. № . Наклад 850
Аудиторія одного номера — 4270.
За даними опитування наших читачів 2012 р.

Представництва в областях

м. БІЛА ЦЕРКВА

Терехова Ольга Олександрівна
т.с. 0(4563) 5-30-52
т.моб. 0(97) 689-03-15

ВІННИЦЬКА

Гаврилюк Олена Андріївна
т.с. 0(432) 67-18-13

ВОЛИНЬСЬКА

Майко Світлана Михайлівна
т.с. 0(3322) 4-71-52
т.моб. 0(97) 472-28-46

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА

Банковська Алла Аркадіївна
т.с. 0(56) 776-84-18
т.моб. 0(96) 373-16-33

ДОНЕЦЬКА

Сьомова Раїса Сергіївна
т.с. 0(62) 304-64-62
т.моб. 0(97) 524-38-52

ЖИТОМИРСЬКА

Білецька Леся Володимирівна
т.с. 0(412) 47-36-58
т.моб. 0(97) 325-82-16

ЗАКАРПАТСЬКА

Лемак Марина Василівна
т.с. 0(3122) 3-73-38
т.моб. 0(50) 927-79-53

ЗАПОРІЗЬКА

Круть Тетяна Валеріївна
т.с. 0(61) 701-51-88
т.моб. 0(66) 301-81-87

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА

Скоморовська Наталія Богданівна
т.с. 0(3422) 3-11-84
т.моб. 0(97) 510-38-72

КІРОВОГРАДСЬКА

Супрун Людмила Миколаївна
т.с. 0(522) 24-66-08
т.моб. 0(93) 849-04-81

ЛУГАНСЬКА

Бондарева Людмила Миколаївна
т.с. 0(642) 50-52-18
т.моб. 0(97) 482-54-59

ЛЬВІВСЬКА

Синьова Ірина Іванівна
т.с. 0(32) 243-71-11
т.моб. 0(97) 477-01-49

МИКОЛАЇВСЬКА

Гончаренко Ірина Василівна
т.моб. 0(97) 684-48-85

ОДЕСЬКА

Чумасва Олена Володимирівна
т.моб. 0(97) 501-74-76

м. ПИРЯТИН

Бикова Тетяна Захарівна
т.моб. 0(68) 922-97-16

ПОЛТАВСЬКА

Стадник Світлана Михайлівна
т.с. 0(5322) 2-49-56
т.моб. 0(97) 512-29-74

РІВНЕНСЬКА

Подкопаса Тетяна Віталіївна
т.с. 0(362) 43-80-54
т.моб. 0(97) 398-22-96

м. СІМФЕРОПОЛЬ

Васьків Тетяна Федорівна
т.с. 0(652) 27-33-70
т.моб. 0(50) 645-67-81

СУМСЬКА

Собина Ганна Дмитрівна
т.с. 0(542) 65-88-91
т.моб. 0(99) 036-26-10

ТЕРНОПІЛЬСЬКА

Сінковська Інна Михайлівна
т.с. 0(352) 43-57-83
т.моб. 0(97) 523-59-39

ХАРКІВСЬКА

Столяренко Ганна Андріївна
т.с. 0(57) 756-89-69
т.моб. 0(97) 502-03-86

ХЕРСОНСЬКА

Фоміна Лариса Анатоліївна
т.с. 0(552) 41-08-11
т.моб. 0(50) 952-54-05
Неннова Олена Василівна
т.моб. 0(66) 377-65-68

ХМЕЛЬНИЦЬКА

Ганчевська Марина Павлівна
т.с. 0(382) 76-48-51
т.моб. 0(50) 611-50-07

ЧЕРКАСЬКА

Бондаренко Олена Андріївна
т.с. 0(472) 64-76-22
т.моб. 0(67) 500-66-79

ЧЕРНІВЕЦЬКА

Морочковська Лариса Анатоліївна
т.с. 0(37) 290-23-17
т.моб. 0(97) 386-50-57

ЧЕРНІГІВСЬКА

Петрова Олена Семенівна
т.моб. 0(97) 513-33-94
т.дом. 0(462) 77-54-57

Головний редактор, член НСЖУ
Тетяна ВОРОНІНА

Заступник головного
редактора

Ірина Стеценко

Засновник — ТОВ «Редакції газет з дошкільної та початкової освіти»
Видавець — ТОВ «Редакції газет з дошкільної та початкової освіти»
© ТОВ «Редакції газет з дошкільної та початкової освіти», 2012.

Всі права захищені. Будь-яке відтворення матеріалів або фрагментів із них можливе лише за наявності письмового дозволу ТОВ «Редакції газет з дошкільної та початкової освіти».

Редакція залишає за собою право редагувати матеріали. Редакція може не поділяти погляду автора.

Відповідають за достовірність фактів, цитат, власних назв, географічних назв та інших відомостей автори публікацій. Рукописів не рецензуємо і не повертаємо.

Претензії щодо публікацій приймаються у письмовому вигляді впродовж 30 днів з часу виходу числа газети у світ.

Рекламні матеріали надають рекламодавці. Відповідальність за достовірність інформації, яка міститься

в рекламі, за зміст та відповідність реклами законодавству несе рекламодавець.

✉ Адреса для листування:
01014, м. Київ, вул. Тимирязєвська, 2;
Тел: (044) 286-34-48,
відділ продажу: (044) 284-24-50

☎ Довідка для передплатників
Тел: (044) 537-32-00

Довідка для авторів
Моб. тел: (067) 446-71-49

@ www.osvitaua.com
E-mail: sadok.1veresnya@gmail.com